

СВІТАННЯ

ПОЕЗІЯ, ЛІТЕРАТУРА, МИСТЕЦТВО,
ІДЕОЛОГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ

СВІТАННЯ

КВАРТАЛЬНИК

ПОЕЗІЇ, ЛІТЕРАТУРИ, МИСТЕЦТВА, ІДЕОЛОГІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ

Видає Редакційна Колегія.

Головний редактор: Володимир Шаян.

Секретар редакції: Лариса Мурович.

Члени редакційної колегії:

Р. Володимир, Галя Мазуренко, Левко Ромен.

Редакція застерігає собі право правити мову та скорочувати надіслані матеріали.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

1950 Glenview Rd., Pickering, Ont., Canada.

Річна передплата 2 (два) долари. Ціна окремого числа 50 центів.

SVITANNIA

a Ukrainian Magazine of

POETRY, LITERATURE, ARTS, IDEOLCGY AND PHILOSOPHY

Editorial Address:

1950 Glenview Rd., Pickering, Ont., Canada

SVITANNIA is published quarterly.

Single copies 50¢. Subscription price \$2.00.

Printed by KIEV Printers Ltd., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont. Canada

Заввага редакції:

Першому З'їздові Історичної Секції УВАН в Авсбурзі, у таборі Сомеркасерне, що започаткував працю українських істориків в нових умовах нашої вільної еміграції, вислав проф. Володимир Шаєн, один із основоположників УВАН, свій привіт у дусі його ідеології.

Редакція вважає, що він не втратив своєї тривалої актуальності як креаціоністичне сформулювання завдань історії. Автор вважає її ідеологічною силою нації, нерозривно поєданою із історіософією. Друкуємо цей привіт як документ, а також як ідеологічну декларацію її автора сьогодні.

Історія — це фундамент духового, отже, абсолютного існування народу.

Це скарбниця його досвіду і знання. Це його пам'ять.

Основа його свідомості. Чим глибше сягають коріння нашого історичного самопізнання, тим буйніше і міцніше росте священний дуб Мислі Народу.

Чим глибше в могилу востає Дух Народу, тим вище підноситься він над землею і тим далше глядить він у майбутнє.

Ви оживлюєте каміння і приневолюєте мертві предмети говорити до нас людською мовою.

Докопуючися до праджерел історії народу, ви розкриваєте праджерела його духової сили.

Це ви оживлюєте з могил героїв нашого минулого і вони воскресають, щоб вічно жити в наших душах.

Це ви творите найміцніший і найплодовитіший ґрунт для росту духа народу.

Це ваші праці дозволяють народові усвідомити собі теж коріння нещастя, відв'язатися від безвладу лихої традиції і заблуду. Тоді дух народу зможе скинути із себе важку карму фізичного безвладу вини історії і піднятися високо в безмежні простори волі і духа.

Це з матерії ваших праць твориться свідомість розвою тягlosti і єдності розвитку Духа Народу крізь тисячоліття.

Перед очима народу і цілого світу ви відтворюєте в цілому блиску славу святого Кнєва, розгортаєте всю велич ранньої нашої історії і нашої місії на Сході Європи.

Це ви оживлюєте Сонце Слави України.

Творчий вклад вашої праці і ваших ідей є державотворчою працею в найглибшому змислі.

Відродження і життя народу без вкладу ваших цінних здобутків, без інтенсивної праці історичної думки та історичної свідомості було б неможливим зокрема в сьогоднішній день, коли нарід могутнім поривом духа, волі й чину закладає основи нової Української Держави.

Вітаємо вас як лицарів знання,
як лицарів державної мислі,
і як лицарів ідей.

Вітаємо вас нашим державним привітом:

Хай переможе Дух Нації в новому поході до Величі і Слави
нових тисячеліть!

25 січня 1946 року.

Василь ПАЧОВСЬКИЙ

З БЛАКИТНОЇ КНИГИ

Від редакції:

У цьому числі поміщуємо декілька віршів Василя Пачовського із збірки п. з. "З блакитної книги".

Як відомо із заяв та звернень в українській пресі, спадщиною великого українського поета Василя Пачовського (1878—1942) зайнявся його син Роман. Саме йому завдячуватиме українська література збереження спадщини свого батька. Кілька років праці присвятив сл. п. Роман Пачовський на впорядкування, відчитання і переписання на машинці манускриптів, які збереглися в родині Пачовських після смерті поета. Один примірник цього манускрипту примістив в Бібліотеці ім. Т. Шевченка в Лондоні, де він доступний для дослідників, поклонників поета чи теж видавництва.

У 1967 році минуло 25-ліття від смерті Василя Пачовського. В тому ж році в українській пресі були поміщені статті чи відмічення. "Визвольний Шлях" в окремому числі помістив низку статей, віршів та матеріалів. У Нью-Йорку відбулася заходами і працею його сина вистава манускриптів, видань та пам'яток по ньому.

Проф. В. Шаян у Англії на окремому засіданні УВАН виголосив свою довшу працю про життя і творчість Василя Пачовського. Доповідь викликала дискусію про справжній філософський світогляд поета. Думаємо, що після прочитання цих віршів ніякий солідний учений не може вже мати сумніву про справжні релігійно-філософські переконання Василя Пачовського. В них яскраво виражена його віра в реінкарнацію, себто повторне втілення людської душі у цілій низці втілень, які є рівночасно шляхом і ростом цієї душі до досконалости. Генези цих поглядів слід шукати в часі його студій на університеті у Відні, де — він сам пише в автобіографії — він зустрівся із світовою літературою та філософією. Слід відмітити теж, що подібні ідеї знаходять свій рівнобіжний вияв також у польській літературі, — попередию в добі романтизму у Словацького, — а пізніше в колах "Молодої Польщі", сучасної до "Молодої Музи". В європейській літературі знайомість із ідеями метемпсихози йде рівнобіжно із вивченням різних релігійних систем, головню у зв'язку з розвитком орієнталістики. В часі студій Пачовського на університеті у Відні там процвітала орієнталістика, зокрема санскритологія, яка видала низку визначних учених із школи Шредера.

Оголошені сьогодні вірші збереглися у двох редакціях. Одна з манускрипту автора переписаного Романом Пачовським і датована як "Берегів, 1923-27". Друга — це записи проф. В. Шаяна із матеріалів, які родина Пачовського дала йому до диспозиції після смерти поета для друку у львівських часописах та для доповіді, яку він виголосив на Академії в річницю смерті Василя Пачовського та у зв'язку із відкриттям його пам'ятника на Личаківському Цвинтарі у Львові. На основі цих записів, збережених разом із текстом доповіді, були ці вірші друковані в "Ордені" ч. 1-3. 1945.

Оба тексти різняться дуже незначно і трудно сказати напевно, котрий із них був новішою, а котрий старшою редакцією автора. У книжечці, з якої походять відписи проф. Шаяна, цей цикл мав назву "Есхата". Крім того в цьому ж записі зберігся теж вірш, а радше тільки цитовані фрагменти вірша п. з. "Жертва", який не має свого відповідника в тексті із збірки Романа Пачовського, хоч деякі рядки чи ідеї знаходимо там у вірші п. з. "З третього Завіту".

Сьогодні, коли обидві версії доступні для дослідів, вважаємо доцільним для наукової докладності подати обидві редакції повністю, зазначуючи джерело. Підкреслимо, що різниці є незначні і не відносяться до самого ідейного змісту поем, але радше до їх стилізації чи викінчення.

Пачовський ціле своє життя творив у своїх віршах Вінець Слави України. Його твори є пам'ятником глибокої державнотворчої свідомості та історіософічного думання. Яка іронія долі, що ці його твори не можуть знайти видавців серед нашої пребагатої і бенкетуючої еміграції. Його твори увійдуть суцільно у цей великий Храм Національної Духовності, що про нього мріяв Пачовський у своїй драмі п. з. "Храм Дітей Сонця".

А покищо іде боротьба за саме збереження і вивчення великої його спадщини. Щоб утримувати цю боротьбу актуальною, наша редакція зміщує декілька листків із ширококорозлогого дуба творчості великого подвижника нової історіософічної української ідеології.

3 циклу: «Есхата»*

Читаю в книгах чини ї терпіння
Всіх поколінь у лонах тисячліть —
І блисне думка в хвилі просвітління:
Я чую свого духа в тьмі століть,
Що шепче: тат твам асі**

* "Есхата" — те, що відноситься до посмертного життя і до спасення людської душі.

** "Тат твам асі" — сакральна і філософічна формула індо-арійського знання тасмного, проявленого в тасмних книгах т. зв. Упанішад. Вона означає дослівно: "Це є Ти" і має багато поверхів значень: Ти є істотою світа, Твоя душа ідентична із Божественністю, Немає різниці між предметом і підметом пізнання і т. п.

Події йдуть у кругах тисячліття,
Встають славетні предки із могил, —
Ряхтять їх панцирі із гербоківття
І віє дух безсмертя з шестикрил,
Що шепче: «тат твам асі».

Переживаю, що прожив наново,
Мій дух горить промінням їх стремлінь —
І за сьозами леться в пісню слово,
І в кожному слові грає його тїнь:
До чину гасло родиться наново
З душі віків для нових поколінь,
Що шепче: тат твам асі».

(Із запису проф. В. Шаяна, "Орден"
ч. 3, ст. 7. Грудень, 1945).

МІСТИЧНИЙ КРУГ

Проходжу в мислях чини і стремління
Всіх поколінь у лонах тисчолїть —
І думка шибне блиском просвітління:
Я жив там, дух мій був в імлі столїть!
І шепче: тат твам асі!

Події йдуть в кругах тисячолїття;
Встають забуті предки із могил,
Рахтять їх панцері у розноквіття
І віє дух безсмертя з шести крил...
І шепче: тат твам асі!

Переживаю, що прожив, наново,
Мій дух горить промінням їх стремлінь,
І за сльозами леться в пісню слово,
І в кожному слові грає його тїнь,
І шепче: тат твам асі!

(Із збірки: "З блакитної книги". За тек-
стом, переписаним сином поета Рома-
ном Пачовським, Березів, 1923-27.)

УСЕ ПЛИВЕ

(Із циклу: «Есхата»)

Був, є і буде дух мій споконвіку
Записаний в скрижалях ясних зір, —
Втілявся в лицарів свого віку
І жив між вами все як первовзір.
Де «панта рей!»*

Не нам збагнути позасвітню волю,
Яка кермує летом душ і звізд —
В сузір'ях пише всім народам долю
І духам стелить зорі на поміст,
Де «панта рей!»

Поміст до Бога незбагнаний світом
Проходить дух мій крізь життя в землі —
І в полусні єднається з засвітом,
А вічність сяє на його чолі,
Де «панта рей!»

Щоби сповнити ціль, призначену завітом,
Народу, в Бога зорянім тяглі,
Де «панта рей!»

(Із запису проф. В. Шаяна, "Орден"
ч. 2, ст. 3. Листопад, 1945.)

МІСТИЧНИЙ КРУГ

II.

Був, є і буде дух мій споконвіку
Записаний в скрижалях у Творця —
Втілявся в лицарів свого віку,
Летів між вами різний все з лица,
Де «панта рей».

Не нам збагнути позасвітню Волю,
Яка кермує летом душ і звізд —
В сузір'ях пише всім народам долю
І духам стеле зорі на поміст!
Де «панта рей».

Поміст до Бога незбагнаний світом
Проходить дух мій через труд землі,
І в полусні єднається з засвітом,
А вічність сяє на його чолі!
Де «панта рей».

(Із збірки: "З блакитної книги". За тек-
стом, переписаним сином поета Рома-
ном Пачовським, Березів, 1923-27.)

* "Панта рей" — "усе пливе" — основна мудрість старовинної філо-
софії Геракліта. Все пливе, все змінюється і перетворюється у божествен-
ному космосі.

Я ЗНОВ УМРУ

(Із циклу: «Есхата»)

Я знов умру похований між вами,
І дух мій струсить весь тілесний бруд —
І пролетить по зорях небесами,
Де труд і гріх осудить Божий суд
Між Альфа і Омега.

І вернеться, очищений, з засвіту
До нового життя в людським живлі —
Спокутувать свій гріх проти завіту,
І втілиться в якесь дитя земля
Між Альфа і Омега.

І буде так верстати шлях терпіння
До Бога в небо серед земних піль,
Аж стане совершенним з просвітління
Про гріх землі і про засвітній біль
І здійснить, чистий з докорів сумління,
І світі Бога свою вічну ціль
Між Альфа і Омега.

(Із запису проф. В. Шаяна, "Орден"
ч. 2, ст. 4. Листопад, 1945.)

МІСТИЧНИЙ КРУГ

III.

Я знов умру похований між вами,
А дух мій струсить увесь тілесний бруд
І пролетить по зорях небесами,
Де труд і гріх осудить Божий суд!
Між «Альфа і Омега».

І верне знов очищений з засвіту
До давнього життя в юдським живлі
Спокутувать свій гріх проти завіту
І втілиться в якесь дитя землі!
Між «Альфа і Омега».

І буде так верстати шлях терпіння
До Бога, і сповняти гірну ціль,
І стане совершенним з просвітління

Крізь гріх землі і крізь засвітний біль!
Між «Альфа і Омега».

Січень 1925.

(Із збірки: "З блакитної книги". За текстом, переписаним сином поета Романом Пачовським, Березів, 1923-27.)

ФРАГМЕНТ ІЗ ПОЕМИ «ЖЕРТВА»

Гартуйтеся!.. бо йде труба Господня:
Земля розсядеться за злочин горя,
Земля роступиться як преісподня,
Земля труситись буде до дна моря.
Ростем апокаліпсою у світі:
Ростем по дням, по ночам, по годинам.
Ворота золоті на верхогір'ях
Показують дорогу нашим чинам —
Бо ціль життя нам суджена в сузір'ях...
Ростем по дням, по ночам, по годинам...

Без нас не стане новий космос мира
З лицем до Бога, правди і любови —
Народ, що носить знак Володимира
Розкриє світови завіт обнови.
Лаштуйтеся!.. бо йде труба Господня,
Земля розсядеться за злочин горя,
Земля розступиться як преісподня,
Земля труситись буде до дна моря,
Аж видасть правду з хаосу безодня!

(Із запису проф. В. Шаяна, "Орден"
ч. 1, ст. 4. Листопад, 1945.)

БЛАГОСЛОВЛЮ ТЕБЕ...

Благословлю Тебе, Космічне Воле,
Що я родився знов в велику пору,
Що вислала мене Ти в буйне поле,
Як нарід мій росте все вгору, вгору.
Угору рветься, хоч кровавим шляхом,
Гей грюк вулькрану вибухає сила,
Мій дух літає благовісним птахом,
А мої пісні виростають крила.
На крилах кров і жовч і гнів і сльози
Мої тремтять і дзвенькотять як стріли,
А серце чує прочуттям мімози
Що нині завтра дійдете до ціли!

Де був Мойсей, Осія, Єремія,
Там кости встануть і звалять руїну;
Ой, чую, що появиться Месія,
Я твій Іван Хреститель, Україно!

(Із запису проф. В. Шаяна, "Орден"
ч. 1, ст. 6. Листопад, 1945.)

Благословлю Тебе, Космічне Воле,
Що я родився знов в велику пору,
Що вислала мене Ти в буйне поле,
Як мій народ росте все вгору, вгору.

Стремить угору, хоч кривавим шляхом,
Мов грюк вулькану вибухає сила.
Мій дух літає благовісним птахом,
А моїй пісні виростають крила.

На крилах кров, і жовч, і гнів, і сльози
Мої тремтять і дзвенькотять як стріли,
А серце чує прочуттям мімози
Що нині-завтра буде бить до ціли!

Де був Мойсей, Осія, Єремія,
Там кости встануть і розвалять руїну —
Ой чую, що появиться знов Месія —
Я Твій Іван Хреститель, Україно!

(Із збірки: "З блакитної книги". За тек-
стом, переписаним сином поета Рома-
ном Пачовським, Березів, 1923-27.)

Володимир ШАЯН

ТВОРЧІСТЬ ОЛЕГА ОЛЬЖИЧА

(Закінчення)

Миң наблизилися до суті проблеми. Ми побачили, що шлях до нездобутої вежі української духовости веде через дійсні висоти усього того, що є найкраще і найвище в європейській філософії.

І тільки на правдивих висотах всесвітньої думки дасться доглибно зрозуміти творчість Олега.

Його Вежа Духовости — це не тільки поетична метафора, але вічноживучий символ. Це символ тої висоти і тої твердині, де всі найвищі і найсвятіші ідеї людства даються не у відбитках, не в образах уже сотворених у світі з'явищ, не у досвідах уже пережитих іншими, але в усій непосредності чистого відчуття і первісної візії.

Отже, це не що інше, як світ божественних архитипів Платона.

У сфері мітології символами цього світа — було вічно зелене Дерево Творчости Світа — Ігдрасіль, або Чаша Вічно Живого Надхнення, пізніше у християнську добу знана під назвою Священної Чаші Граля.

Міт Монсальвату, Твердині і Святині, що її шукали і до неї прямували як до свого найвищого Ідеалу всі найхоробріші і найчистіші лицарі Європи, — це є те постійне тло асоціційних та ідейних уявлень духового світу Ольжича, що виповняє невисказаний ним зміст його символу Найвищих Веж Духовости.

*Далеко, де не всякий крок доходить,
Стоїть твердиня, звана Монсальват,
В середині прецінний храм яснє,
Подібного ж у світі не знайти.
Мов святість, зберігається там чаша,
В якій наснага — чудотворчих сил.
Раз янголи туди її принесли —
Для найшляхетніших спонук людей.
Рік-річно з неба прилітає голуб
Зміцнити чаші чудотворчу міць, —
Ця зветься Граль, що найсвятішу віру
Дає собою лицарям своїм! (Вагнер)*

Це є ті Найвищі Вежі Духовости, що їх хоче здобути у шаленому штурмі Святий Лицар Олег.

До цього штурму хоче він узброїти і вести своїх лицарів. Звідси наголошення Ідеї Вищого Посвячення як основи для націоналістичного світовідчування. Звідси його наголошення Ідеї Чистої Віри так патетично проголошене у його Різдвяній Відозві. Звідси Ідея Лицарських Чеснот, звідси Ідея Священної Борні і Священномучеництва. Ці всі ідеї зосереджуються в одному препотужному символі «Найвищих Веж Духовости».

Чудесна Твердиня, в якій зберігається Свята Святих, — Чаша Божественної Сили і Надхнення, Чаша Покликання до Вищого Призначення.

Той сам ідеал і той сам символ розгортає в тому самому часі поет Василь Пачовський у своїй — досьгодні неоголошеній символічній драмі «Храм Дітей Сонця». Це хрустальний храм на верхогір'ях, де все найкраще і найвище, що його досягнула українська нація, живе і горить безсмертною живучістю Святого Ідеалу.

У яскравих блискавицях своєї візії Олег побачив нагло і зрозумів, що цей найсвятіший ідеал цілого людства нерозривно поєднаний із героїчною, лицарською і священною борнею українського воїна за Волю і Державу України. Доконується психоонтологічна ідентифікація цього найвищого Ідеалу Людства з Ідеалом України, разом із тим її апотеоза.

Увесь той складний, громовинно швидкий і потужний процес візії зосереджується в одному творчому акті сотворення символу і міту Найвищих Веж Духовости, що ждуть на штурм тих лицарів, для яких вони призначені. Не маючи змоги провести докладної аналізи, я зарисовую тільки основні концентри тих ідеологічних комплексів, що довкруги Міту Найвищих Веж Духовости зосереджуються.

Шлях є далекий і стрімкий. Він веде перш за все через Ідею Лицарства. Ця ідея стільки разів і так маркантно виражена в писаннях Ольжича, що зайва річ наводити цитати.

Лицарство — це не тільки революційний героїзм нації під час її зриву чи повстання. Лицарство — це не солом'яний вогонь народного гніву, бунту, акту розпачі чи самооборони.

Лицарство — це окремий стан світовідчужання і рівночасно окрема форма національного існування.

Основою цього розуміння світа є героїчний життєвий ідеал. Але це тільки основа. Це тільки матеріал, що із нього треба будувати струнку вежу лицарської духовости.

«Бойовий дух формує людину й народи. Родиться лицарська етика і відвага, товарицькість, почуття вищого обов'язку і честі». (Ольжич).

Цим почуттям вищого обов'язку різняться лицар від героя.

Герой — це поняття індивідуальне, як героїзм є індивідуальною прикметою характеру. Лицар можливий тільки в зорганізованій лицарській спільноті. Вежі Найвищої Духовости — самі собою і самим своїм існуванням імплікують, що у цій Твердині живуть Лицарі Ордену Монсальвату. Це не порожні мурі, але це Твердиня і Святиня водночас.

Василь Пачовський витягнув цей висновок, знаючи, що поняття лицарства із невблаганною конечністю веде до поняття Ордену. У згаданій уже символічній драмі Пачовського лицар України складає таку присягу:

*«Клянуся Маєстатом Бога Сонця
Створити Володимирів Орден
І поширить його в глибінь народню
Трійками в військо тисячами звен!»* (В. Пачовський)

Дух Нації через найвищі інтелекти своїх віщунів працює в тому самому напрямі. Військо, що тисячами звен — трійковою чи п'ятковою системою поширене в народній глибині — це ж правдиве і дійсне О.У.Н. із того часу. Пачовський у своїй візії хоче піднести це військо до висот Володимирового Ордену, а Ольжич робить це у дійсності своєї борні як один із провідників О.У.Н.

У своїй поезії та ідеології Ольжич закладає підвалини для цієї нової лицарської етики.

*Одвага, Непохитність, Чистота,
Милуйтесь, беріть і будьте, будьте!*

Оце є той момент, коли мистець креаціоніст проголошує своє божественне «Станься, Світло!» Хай буде Світло! Хай буде Одвага! Хай буде Непохитність! Хай буде Чистота!

Відвага — нести у світ правду свого високого призначення.

Непохитність — це не тільки традиційна вірність жовніра своїй державі, — не та вірність, що випробовується в хвилині потури держави, коли за її зламання загрожує кара смерти, — але це вірність лицаря своєму Вождеві, що випробовується в найбільш драматичних, а часом трагічних моментах борні, коли тільки ця непохитність і вірність лицаря може врятувати справу, велику і святу.

Чистота — це відданість цілого життя, цілої духовости і цілої душі одній, великій і священній справі.

Оце є ті прикмети, що здійснені в житті людини, відріжнюють Лицаря від купи живого біологічного м'яса, що часом через помилку носить також назву «людини».

Жити цією лицарською душею — значить для Олега: — Бути! «Будьте!» — це встановлення нової онтологічної якости у процесі самого буття.

І тут щойно зачнемо розуміти глибшу істоту креаціонізму.

Це процес божественної творчости у найдослівнішому значенні цього слова.

Борець за Українську Державу — це не тільки герой, але це і Лицар, — член зорганізованої спільноти, завдяки якій і через яку і для якої його лицарство здійснюється.

Ольжич не тільки проголошує ці ідеали, але він їх повністю і досконало здійснює.

Але наш шлях ще стрімкий і далекий. Ми наближаємося до найвищої і найбільш неприступної скелі Ідеалу Української Духовости.

Цей Ідеал заключається не тільки в Лицарстві, але виразно і виключно у *Святому Лицарстві*.

Борець за волю України — це не хижацький равбріттер, що чигає на здобич по темних і непрохідних дорогах, це не винищувач народів, це не тюремник-кат, ані кривавий посіпака лютого тирана.

Це той Святий Лицар, що приїжджає на арену бою із Святої Твердині на човні, що його тягнуть Білі Лебеді. Це той, що захищає покривджених, що визволяє уярмлених. Це той, що справедливо карає злочинців судом святим і справедливим. Це той, що буде устанавлювати новий лад нового світа.

Це той Святий Лицар, що його появи жде ціле людство як свого спасення.

Це Тобі, Лицарю Українського Визволення, дано здійснити цей найвищий шлях і найвище Призначення.

Тепер зрозуміємо слова Олега:

НАЙСЕРДЕЧНІШІ ПОБАЖАННЯ

2-го серпня ц. р. припадає 60-річчя від народження і 32-річчя літературної та наукової праці Вельмидостойного Головного Редактора «СВІТАННЯ» проф. В. Шаяна (Володимира). Наші славні прапрудки обходили того самого дня мітологічне свято Грозовика-Зміборця.

Члени Редакційної Колегії щиросердо вітають проф. В. Шаяна і бажають йому дальших успіхів у його невтомній жертвній праці для духового переродження Українського Народу і здійснення нашого національного ідеалу. На многії літа!

*Далеко в безодні ланцюг поколінь
Лик часу сіріє і гине:
Тобі бо самому найвищих горінь
Дано осягнути вершини.*

Святість, про яку говорю, це не є церковна святість схимника і аскета, це не святість ченця Івана Вишенського, що замкнувшись живцем у келії-домовині, спасає свою душу, залишаючи на поталу зловісного ворога і втіленого чорта свою власну націю, навіть тоді, коли вона просить його рятунку. Це не філістерська самозабріханість нужденного боягуза-паціфіста, що затикає вуха на крик мордованої жертви. Це не квієтизм вегетативного існування.

Ні, ні і ні! Це активна, бойова і героїчна Святість Лицаря, якої суть є у безособовій вірності і відданості Високому і Священному Ідеалові. Таку Святість здійснив Олег у своєму житті і на такий високий шлях хоче він вести своїх Лицарів.

Саме це почуття вищої і вищої посвяченості підкреслював Олег як найвищий і провідний мотив української історії. У затраті і у відсутності цього почуття вбачає Олег найглибшу причину трагедії України.

Ось його слова:

«...Почуття посвяченості землі, чинів і зброї — спільноти, таке ж далєкосяжне своїм значенням, як Боже помазання її провідників. Божа благодать, що сходить на прапори народу чи війська, виключаючи кожний сумнів, — це те головне, що рідшає про перемогу...»

Що лише в тому аспекті священности і божественности української справи зрозуміємо Ольжичів Ідеал Нації та України.

*О. Нація, дужа і вічна, як Бог, —
Не це покоління холопів, —
Хто злото знеславить твоїх перемог
При Корсуні і Конотопі.*

*О, Націє, що над добро і зло,
Над долю і ласку і кару,
Розставила тих, що їх сотні лягло
У дні незабутні Базару.*

Новий схід сонця. Ранній туман розвіявся. І нагло у Сяйві Світла і Слави стає перед нашими очима оця Вежа Найвищої Духовости, що її маємо здобути у шаленому штурмі.

Це Україна!

Вона Сама! Свята і Божественна!

— Чи Ти є українець?

Стань над берегом свіжорозкопаної могили, заглянь у вічі отвореним дулам катівських рушниць, — так як герої Базару — і тоді відповідь на це питання:

— Чи Ти є українець?

Чи Священна і Вічна Ідея України є для Тебе цінніша і важніша від самого життя?

Відповідь є тільки у відчутті святости Української Справи:

І так тебе хміль наливає ущерть

І так опановує тіло,

Що входить твоя упокорена смерть,

Як служба бентежно — несміло.

Це є таке почування, що дає людині повну перемогу над фізичним з'явищем смерті.

Це сама безсмертність.

Тут що лиш, на цих висотах можна б почати аналізувати найвищі філософські проблеми, зв'язані із світовідчуттям Ольжича. Це проблеми Нації, Бога, проблеми Апотеози Нації, проблеми Добра і Правди, що знаходять свою вищу розв'язку у питанні святости.

Аналізі почування святости в Ольжича я присвятив окрему працю, оголошену у «Зові Ордену» ч. 2, і передруковану у скороченні в «Українському Слові» ч. 657 та ч. 658.

Тут хочу звернути увагу тільки на один момент. Розглядаючи ці питання, ми нагло побачимо, що рівночасно із ними розв'язуємо найтяжчі питання філософії і духовости цілого людства. І коли ці питання стануться для нас важливими питаннями життя і смерті — якими вони в дійсності є, — тоді нагло пробудимося зі сну... на висотах Найвищої Вежі Духовости.

Це Українській Нації, у величному трагізмі і героїзмі її борні, дається передова розв'язка тих питань, що їх досьогодні не розв'язала історія людства.

І тоді виявиться, що психо-онтологічна ідентифікація України з Найвищими Ідеалами Людства — це не суб'єктивне захоплення або самозакоханість українця, але це дійсна дійсність тої безсмертної Величч і Слави, що її здійснює Українська Нація у борні за свою суверенність.

Це Божественна Нагорода і Божественна Рівновага (Карман) за довгі століття безневинних страждань і кривд, що їх терпіла Українська Нація. У цій борні вона виявила стільки терпимости, стільки людськості, стільки любови, стільки героїзму, стільки непохитности, стільки моральної величі, стільки великого священномучеництва, що справді цій Нації дано як найвищий вінець її Слави досягнути і здобути Найвищі Вежі Духовости.

Святий Лицар Олег побачив і зрозумів цей шлях.

І своєю великомученицькою смертю він ці Вежі здобув.

Здобув для цілої Української Нації.

Тільки те є правдою, за що ти годен покласти своє життя.

Тільки те є ідеалом, що ти потверджуєш жертвою цілого життя.

Цю найвищу печать правди Олегові було дано скласти жертвою своєї крові.

Олег шукав у своїй ідеології ідеї і міту, що був би стимулом для історіотворчих зусиль української нації.

— Цей міт він знайшов і втілює його у своє власне життя — і таким перейде він в історію і вічність: як утілення міту про Святого Лицаря!

Він один із тих Святих Лицарів Української Правди, що були й будуть, — щоб:

*...бачити тільки Сонце,
Щоб тільки кричати Правду!*

Може аж тепер зрозуміємо усю глибину його безмежної надії, любови і благородної гордості, з якою він дивився на рядового воїна Організації Українських Націоналістів. Він говорить про це у своїй безсмертній поемі «Піхотинець». У цьому Піхотинцеві він вбачає душу того самого Великого і Святого Лицаря, що живе в його власній душі.

Його душа немов відділена від тіла, мов білокрила голубка радіє, що повністю опановане, молоде і дуже тіло лицарів іде на смертельний бій за святу справу:

*Душа відділилась від тіла,
Ще там на майдані міським.
Врочиста така, білокрила,
Літає і в'ється над ним.*

*А тіло струнке і спокійне,
Ступає в холодних рядах.
Довіку його не обійме
Ні сумнів, ні згадка, ні страх.*

*І радісно духу дивиться,
Як тіло тяга кулемет,
Стискає гарячу рушницю
І вперто повзе наперед.*

Тут Ольжич свої любови уже не приховує. Він любить у них їх відважну, чисту білокрилу душу, душу безмежної посвяти, що єднає у собі найвищі Ідеали Людства: Потугу, Лицарство і Святість.

Історія людства може зачатися наново. Її найвищі ідеали вже здійснені у живих людях.

Людство молиться до Святого Юрія Переможця, до Святого Лицаря, що своїм списом убиває лютого Дракона, рятуючи життя прекрасній королівні. Цей міт є тільки християнською версією одного із найстарших мітів арійської мітології про соняшного Бога й Героя, що бореться із Темінню репрезентованою символічно у виді Дракона. Насправді наука палеотології не знає такого звіра. Зате були в історії людства препотужні Дракони Темноти, Насильства, Жаху, Зненависти, Засліплення чи Бунту. Цих дійсних Драконів мусить перебороти Святий Лицар у своїм серці, заки вирушить до бою із тими самими Драконами в історії людства.

Таким Святим Лицарем, Переможцем Змія, був Олег Ольжич.

Я був безмірно щасливий, коли довідався, що гурт ідейної студентської молоді «Зарево» вибрав своїм патроном саме Олега Ольжича.

На патронів вибирають вірні святих. Здоровий національний інстинкт підказав Вам, Друзі, що Олег Ольжич був справді Святим, — Утіленням Ідеалу Національного Героїзму і Жертви.

Ваш вибір був добрий, Найдорожчі Друзі і Лицарі!

Парсіфаль, Галягад, Гавейн, Борс, Юрій Переможець, Арджуна, — чи Князь Незламний, — це тільки мрії поетів і пророків.

Це тільки поезія і мітологія.

А Олег Ольжич — це не святий із паперової ікони, ані із фантастичної повісти про лицарські пригоди.

Олег Ольжич — це кров і кість Української Нації.

Він дійсно здобув цю Найвищу Вежу Духовости вчора, що її нам треба здобувати... сьогодні і завтра.

У цій дійсності Борні і Святости Святого Лицаря Олега лежить найцінніша запорака тих подвигів і перемог, що їх досягнуть Лицарі України у їх буревійному поході до Сонця Вічної Слави.

Ігор КАЧУРОВСЬКИЙ

Бездарний фільм дивились ми з нудьгою —
Незносний голлівудівський шаблон.

І раптом я здригнувся, мов крізь сон,

І мимохіть закрив лице рукою:

Мені здалось, що це мене ведуть

У лабіринта несходиму путь.

Мені з дитинства сниться все те саме:
Осіннє поле і сосновий ліс,
Круте провалля і дорога вниз —
І ось я вже на дні глухої ями.
А може то підвал, печера, льох.
І виходу нема. Каміння й мох.
І здогад постає несамовитий,
Важезний, мов склепіння кам'яне,
Що я скінчив котресь життя земне —
Завалений, засипаний, заритий,
В сліпім куті покинутий без сил
Чи замурований між чорних брил.
І хто був я, який мені все сниться? —
Задавлений у шахті робітник,
Злодюжка чи відважний войовник,
Що прямував до царської скарбниці,
А трапив, де задушлива тюрма,
Каміння, мох — і виходу нема?
Та вже щось інше миготить з екрана
У кольоровій зміні вихровій,
І біля мене — любий профіль твій,
Дитино сонця, світла і кохана.
Схились до мене й руку потисни,
Щоб одступили здогади і сни.

(З циклу «Пісня про білий парус»)

Р. ВОЛОДИМИР

РІК 1941

Нишпорили за молодими людьми. Як за звір'ям ганялись.

— Аткарой дверь, сволочь етакая! Гаварі, где сина спрятали? —
Повірте, товаришу командіре, покликали його на призовну комісію.
Ще зрана, як туди подався, — плач, стривожене матерне завіряння.

— Атчево же, падлец, не явилса ещо? Да ми ево, гада... і матюк.
— Ну, сматрі, не явітса он досрочна, тагда старова сабаку за нево
заберьом.

І злісно сплюнувши, погрозовливо потрясаючи наганями, грюк-
нувши з пересердя дверми, забрались іродові посіпаки.

— Аби вас земля не прийняла! — сповнене розпачі й горя, ли-
не услід за опричниками.

На вулицях непевність — за свободу, власність, за голе життя
тривога. — Чуєте? За рогачкою наших дітей розстрілюють, сама ба-

чила, Бог свідком. Уставили їх, нещасних, під муром — кільканадцять таких студентів місцевих, і одного за другим... Господи, змилуйся — напівпритомна з остраху й убоління, спішно, незв'язко нашіптє середнього віку молочарка своєму миському знайомому, двірникові. — Ух, катюги, окаянні нелюди! — і мимохіть затискаються в чоловіка п'ястуки.

Над містом навіжений настрої висне. Пробіжить дехто з дітвори, заметушиться схилена жіноча постать, мерщій тягне за собою ноги старець, і тут же, як наполохані тіні, щезають ураз. Чого доброго, — напитаси собі небезпеки. Тупа безнадія огортає загал. Кам'яно стирчить середмістя, німіє за стінами, хто ще живий зостався із жителів, приречено, мов безпомічна тварина у вічі своєї смерті — пащі таракваця, вдвляються стероризовані жертви із-за прислонених вікон в узброєні, сіро-вмундировані гурти звірських чекістів. Наїжено, підозріло всюди сновігають, з місця на місце, все новий полів винюхуючи. Тут і там, вислідивши кого, витягають зневолену тінь людини на кін вулиці, ведуть кудись. На допит, чи просто, на стра-ту? — тільки німі здогади.

Вряди-годи гнівливо сторожкотять танки, проїде машина з хижою залогою. А вечорами, як ущухнуть денні сколоти, перестане скреготіти й дудніти тратований брук, добуваються, деь ніби з-під самої землі, несамовиті зойки, придушені крики, харчання, — і моторошно стає, то знову душу пронизує жакливе підозріння — невже це з людьми отаке? Аж ураз — це в тюремних підвалах християнський нарід домучують — зривається з уст до уст, перехоплюється з дому до дому страшна вість, морозить кров у жилах. Днявольська робота йде повною ходою — масові езекуції по всіх західніх волостях, поголовна масакра мирного населення. Комуна, триклята зараза, божевільним бичем вдаряє, криваве жниво жне... Щоб не лишилося ані того насіння для національного відродження. О фатальний року пекельних страхіть, нелюдської жорстокости і запри-сяженої загибелі від плюгавої, червоної пошести!

Відрокотили пощерблені, обірвані валки. Подалися люцифери із тої території, про яку нахвалялись, що на ній ворога будуть бити. А тепер двигтять лиш тулуби провалених танків, валяються по роздоріжжях тисячі поперевертаних грузовиків, гармат, позбивались в цілі румовища тачанки, катюші, всяке тягло з поламаними осями, поперебиваними каросеріями, потрощеним вирядом. Повнісний погром. Трупом, падлиною застелювала красна армія пориті, задимлені шляхи відвороту. А за нищівною курявою волочився народній проклін, стоголосом оббиваючись об потолочені поля, знівечені оселі, обчімхані людські садиби. Воднораз вибігав з лісів на дороги хрищенний люд, ридаючи з розжалення, то складаючи подяку Всевишньому, що зруйнував ворота пекла.

З черги гостинцями проторохкотіли сталеві повози нових завойовників. Навчене досвідом, мовчить велике й мале — що ж ті, на зміну, принесуть? Щастя, чи муку? Недовіриливо приглядаються, мовчать... Та й ті відмовчуються, знати — німаки.

А тимчасом на переділлі Льва-города стрічають міщани бра-вурних визвольників. Старим звичаєм — хлібом, сіллю. Різними мо-вами — від душі вітають. — Слава! Мерсі! Нех жие! — Закидують войовників квітами, простягають вдячні рамена. — Ой, братіки рід-ні... Друзі милі... Соколи сизокрили. Бог вас надніс. Та чи не мало вас трохи?!

А вони, нечисленні ряди бойових земляків — спітнілі, запоро-шені, дорожені молодці, лунким маршовим кроком, із перекинутою на рамені зброєю та окрилені бадьорою піснею, веселково прохо-дять із привітальним усміхом. Самою появою підносять присутніх на дусі. Не вдержуються досвідчені лихоліттям люди — обіймають вояків, цілують. Справжній тріумфальний вхід горстці отих хороб-рих зготовили. — Звідки? Скільки вас? Доки побудете? А чи той то, а той то з вами? — Рясним питанням кінця немає. Та ніколи брататись, ликувати, розбалакуватись. Час наглить! Найвища пора до Собору, радіостанції, ратуші!

І вже розпроменьовує на хвилях етеру в усі розлогі простори щаслива звістка — Волею українського народу... — Падають собі в обійми брали по крові, кричать — воїстину воскресла воля і Ук-раїна! — Плачуть з радости великої, заглушують у собі нещодавній біль, співають «Осанна», гомонять, гуляють, здоровкаються — це ж найбільше їх весілля; горнутья, як один, під рідний омофор. Старі діди цілують матір-землю, вчорашні наймити підіймають долони вго-ру з одушевлення, безмірно сьогодні вдячні за визволення. О бла-гословенний року надії і державного оновлення! По великих страж-даннях чейже нарешті нам доля усміхнеться. Могутня сила відво-йованої гідності вливається в жили. Одним віддихом усі дихають. В одне тіло гуртуються — збігаються з передмість, сходяться із сіл, з'їжджаються з містечок. Ллється річище до свого моря.

Спішать, замаєні блакитно-жовтими стяжками, юні душі до сво-їх осередків дії — дня їм мало, подвійним життям живуть, духових вершин сягають, за ніч дорослими стають, багатогранною відпові-дальністю сповняються.

А вже завтра за сотні різнорідних обов'язків беруться — сто-рожать, порядкують, розвідують, пускають в рух, запрягаються в шори, наглядають, усюди руки прикладають, вивчають штуку во-лодіння. У величному завзятті, змаганні й полеті стають майстрами. В непереможному хотінні й вірі, що скелі зрушає, стають чудотвор-цями, пророками — підносять нарід на ноги, що цілі віки гнувся, пе-ред завойовниками на колінах стояв. Повода йому треба. І ось во-ни вростають у свої нові завдання, тривають непохитно, більш не зламати їх, невмирущих. Такою життєдатною міццю надхнулись, що

на все життя стане, в найбільших катастрофах не заведе, збереже їх для свого народу.

І навіть коли збурили вандали їхнє вірлине гніздо, духа їх не подолали. Зібралися наново в місцях тимчасового постою і радо, одностайно відгукнулися на виклик свого провідника — Друзі! Рушаймо з Богом на схід — довершити наше призначення!

Пішли сміливо в похід — перемагати й умирати в ім'я своєї правди на шляхах. Боролися словом, ділом, зброєю. Одинцем, групою, дружиною; а тоді, в майбутньому, великими військовими з'єднаннями. Вміли жити, думати й горіти в затишку бойової кривки й на велелюдді полів битов. Падаючи на стійці, здобували нації вічне життя. Живучи для неї, далі нескорено служать їй і, серед великої темряви доби, невтомно несуть свій маяк, приспішують Господню годину перемоги світла над п'яною.

Без тієї полум'яної віри і повсякчасних чинів — стійкості й вірності — на сторожі скованої Матері, буття для них не мало б значення. Знамений рік оновлення і здвигу зобов'язав їх до скопу.
Гейз, 2 січня 1967 Р. Б.

П. САВЧУК

СОНЕТ

Наш дух безсмертний у бутті ідеї,
Допоки ця земля й пливе Дніпро,
Хоч ми зазнали муки Прометея
Від тих, що в них з отрутою нутро.

А голос наш, віщуючи світання —
Діждатися лаврового вінця,
Ще й на скрижалях визізьбить страждання
Мого народу і його співця.

Я вірю завжди в Боже Провидіння,
Що прийме люд любови заповіт,
Бо кожна нація — одне насіння,
В своєму краї — творчий моноліт.

Я вірю теж у силу інтелекту,
В нове буття — всесвітнього респекту!

14-го квітня 1968 р.

Левко РОМЕН

СЛАВЕНЬ

Це Україна каже нам:
Твердих не гнуть — гартують муки,
Хто не схилився ворогам —
Благословлятимуть унуки!

Що грім, що шал нам хуртовин, —
Таж нам яснить Петлюри чин!

Нас кличе кров на стягах Крут,
І Хуст, і Львів, і вічний Київ!
Зотлить наш пал заліза пут —
І мур в'язниці спопеліє!

Тож будьмо гідні перемог —
І допоможе мужнім Бог!

Петро РОЄНКО

УКРАЇНА НОВОГО ЛИЦАРСТВА

Первопричиною всього життя є Божественність, що загальним іменем називається БОГ. Він нагородив усі народи великими дарами. Одним із них дав можливість виявитись у Науці, іншим у Релігії, а ще іншим показати Мистецьку Досконалість. Римляни дали європейцям Право, Греція — Красу, Індія — Дгарму, тобто ім'я всеобіймаюче: Релігія, Право, Краса, Чистота, Наука.

А чим виказується Україна? Україна виказується релігійною толеранцією, справедливістю народу до народу, обороною самобутності кожного народу і його культурних надбань, лицарською поставою в обороні цих і подібних правд. Вона бажає повсякчасно охороняти ці правди. Україна прагне ладу у світі, оснований на любові.

Ці прикмети є невід'ємними складниками характеру українця.

Духова сутність просвітленого українця — це ідеаліст, шукач правди та ідеалів, благородної і жертвовної особи, яка не тільки співчуває стражданням і покривдженям, але й повсякчасно змагається з носіями неправди, які спричиняють різномодні злочинності. Отже, вищенаведені характеристичні риси нового лицаря України міцно пов'язані з його духовістю і її призначенням у світі. Це своєрідний тип лицаря-містика, святого, реформатора і мученика, який змагається проти темних сил світа аж до цілковитого самовідречення. Його боротьба переходить межі оборони свого народу і стається вселюд-

ською, що криється в самому засягові цієї боротьби носіїв просвітлення з носіями темноти.

Нове лицарство не тільки охоронятиме згадані правди, але й сприятиме духовому ростові своїх земляків, священнодіятиме задля духового самоудосконалення кожного народу зокрема, а всього людства взагалі.

Нове лицарство ніколи не буде примирливе до будь-яких «визволителів» і не поклонятиметься чужим богам, що прагнуть людської крові, народоббивства та заволодіти золотом світу.

Нове лицарство творитиме духові вартості, сприятиме всесторонньому виявові життєтворчих сил духа, творитиме свою Дгарму. Воно боронитиме цей шлях розвитку. Воно ніколи і нізаяку ціну не зречеться своїх правд. Нове лицарство творитиме лише такі цінності, за які ніколи не посоромиться. За них воно готове повсякчасно віддати все, включно з фізичною смертю своїх членів.

Сьогоднішній стан у світі розуміємо як вияв кармічних законів, що можна пояснити народною українською мудрістю: як постелиш, так і виспишся. Іншими словами, цей стан можна означити як добу здійснення минулих вчинків одного народу супроти іншого. У цій добі Україні призначено врятувати світ від заглади і знищення.

Ми цілком розуміємо стан скептиків, бачимо переполох в очах малодухів, не виправдуємо опортунізм «еліти». Вони ще по нинішній день не спромоглися збагнути величі наших духових і культурних надбань, не зуміли протиставити ці надбання з надбаннями інших народів і зробити належних висновків. Вони ще не спроможні дивитись на свою культуру як на цілісну і пречарівну мозаїку, виплекану упродовж тисячоліть. Вони ще не усвідомили, що наш народ живе і утримується при житті завдяки цим надбанням предовгих віків, духових та культурних надбань. Це той цементуючий фермент, який утримує і триматиме українську націю при житті.

Фальшиві провідники кажуть, що ми не маємо своїх норм цінностей, вони кажуть, що, мовляв, національні проблеми не дають можливості українській культурі стати заходу цікавою і великою. Бо, на їх думку, цікаве і велике є лише те, що оспівує філігранову легкість рококових фігурочок з їхнім шампанським дотепом, сексуальними проблемами щоденних «нагод і пригод», з прославленням «очей та уст». Бо вони не розуміють простої істини: кожна велика література має своє власне обличчя, свої власні норми цінностей, які є основою всіх її проявів. І саме це творить її національну окремішність з усіма її прикметами життєздатности і невмирущости. Іншими словами: національна література — це той самоцвіт кожного народу, які творять мозаїку духових надбань людства, що в свою чергу є безсмертними його цінностями. Тут, очевидно, велика і відповідальна

роля припадає поетові і письменникові: він повинен повсячасно збагачувати, поширювати і поглиблювати національний світогляд свого народу, тобто творити тривалі духові вартості. Творчість поета чи письменника, отже, виправдана лише тоді, коли вона є виявом високоморальних осягів українського національного мислення й почування; коли вона є виявом ідейно вартісних, етично беззастережних та мистецьки повноцінних надбань.

Ми маємо не тільки велику літературу, але і велику філософію, оригінальну культуру, життєдайні духові надбання — оце невичерпне джерело нашої творчої думки.

Кирило-Методіївські братчики дивилися на Т. Шевченка, як на небесний світильник. Таким світильником він був не тільки слов'янському світові, але й тому, який був далеко поза його межами.

Ні один з європейських поетів не відбив так універсально національної сутності і духа народу як Т. Шевченко. Данте не став всенародним виразником духу Італії. Не спромоглися на це ні Сервантес, ні Мольєр, ні Шіллер, ні Гайне, ані навіть Р. Бернс. Не будемо тут зупинятися над питанням порівняльного європейського літературознавства, а лиш відмітимо, що на основі студій цього літературознавства виходить: пророк України Т. Шевченко — це з'явище самотнє і всевітнє, а тому його не можна порівняти з будь-яким поетом світової літератури. А хто намагається це робити, той ще не збагнув істоти і сутності нашого Пророка.

Будьмо справедливі і скажімо, що філософія Г. Сковороди нині є актуальнішою, ніж двісті років тому, отже, вона є тривалою цінністю української духовости не тільки України, але й цілого культурного людства.

У своїх питаннях педагогіки, наприклад, Сковорода випередив світ на кілька століть. Ще у 18-му столітті в основу виховання він поклав ідею плекання природніх здібностей дитини, принцип природніх здібностей вільної людини. Коли людина виконує призначену їй роль, тоді вона є не тільки найкориснішою одиницею суспільства, але й здійснює Божу волю.

Треба також ствердити, що генієві Шевченка не дорівняє ні Данте, ні Шекспір, ні Гете, чи будь-який ваш авторитет. Бо ви ще донині не доросли до усвідомлення шукати правди у відношенні народу до народу. Бо ви не розумієте, що саме Шевченко здемаскував пекло світа і боротиметься з ним усе своє життя. Адже Шевченко вчив, що у світі немислиме ніяке братерство, ані мир так довго, поки існуватиме панування і визискування одного народу іншим.

Треба навчитися цінувати українські цінності своїми, а не чужими нормами. Ми не повинні прикладати чужих мірил в оцінці своїх духових і культурних надбань.

Ми маємо великі духово-моральні цінності, які є запорукою спасення світу від егоцентричних, темних розкладових сил. Знали про це Кирило-Методіївські братчики, коли твердили:

«...Скажуть всі язики, показуючи рукою на те місце, де на карті буде намальована Україна: от камень, егоже не брегоша зиждушї, той бить во главу угла». І справді, Україні призначено стати наріжним каменем нової споруди на руїнах старого й нікчемного світу.

Ця превелика мудрість братчиків впливає з глибокого знання історіософії та кармічних законів розвитку історії. Із становища цієї мудрости мусить бути унапрявлена вся наша творчість та політична цілеспрямованість, що забезпечує українському народові не тільки свою самотність, але й провідне місце між народами.

Підсилена духовість України висуває її на чолі місце в історії людства, бо саме вона дає новий імпульс розвитку, бо саме вона є цілющим джерелом, яке постачає животворчу силу спраглим.

Уже пора усвідомити, що Прометей Т. Шевченка, Лесі Українки і І. Франка — це не тільки богорівний чоловіколюбець, але й Надхнення, Просвітлення і Візія, завдяки яким людина стає божественною істотою. Відтак народжується в людині Дух Просвітителя. Він проявляється в людській душі Божественним Сяйвом просвітлення. Це народження Нового Лицаря. Сила цього просвітлення сяятиме крізь його душу в гострому віковичному ударі проти темноти, обскурантизму всіх різновидів. Отже, сутність божественної людини чи новітнього лицаря заложена в самому його народженні — невичерпне джерело сяйкого просвітлення, що у своїй самотній істоті спрямоване проти пільми усіх відтінків. Це, здається, досить наявний доказ того, чому Україні призначено бути спасителем людства. Зрештою, цієї правди вчили вищезгадані наші велетні творчої думки, висловлюючи це у своїх творах.

Кармічні закони з усією виразністю показують, що саме такому лицарству належить чолі місце у сучасному людстві. Не розуміти цього — це значить потопати в морі поракункової крові.

Дотепер немає такої установи, яка служила б Правді. Теперішні міжнародні організації — це міжнародний уклад сил. В їхніх трибунах засідають злочинці людства.

У такій ситуації боротьба українського лицарства — це встановлення Права і Справедливості між народами світу. А отже, Україна нового лицарства служить найвищим ідеалом людства. Цьому її шляхетному покликанню симпатизуватиме здороводумаюча і сумлінна частина світа.

Україна нового лицарства — це його спасення і розвиток.

Р. ВОЛОДИМИР

БАЛЯДА ПРО НЕЗНАНОГО ВОЯКА ОРИСЮ

Незнайома Орісю —
На згук імени того
Побіжать гадки риссю
За тобою, в дорогу,

Твої подруги милі
На твій клик не зважали,
А мамуня, похилі,
На той шлях не пускали.

— Ах, нам ніколи, де-де —
Завагались ті впору,
— Все одно, там не буде
І без нас недобору.

— Моя доню, пожди-но,
Таж не кинеш у горі...
Хоч мені в домовину! —
Плачуть мати надворі.

Куди легше дівчатам
Дати відсіч невгнуту,
Аніж маму повчати,
Що їй дома не бути.

— Проживем без упину
Біля власної хати,
Тоді хто ж батьківщину
Буде нам будувати? —

В найлютішу негоду
Подалась раз Оріся...
Як дружити з народом,
Ти від неї навчися.

Не вернулась додому,
Вже й не ждуть більш небоги,
Бо за нею, відомо,
Замело всі дороги.

Мих. ЛАВРЕНКО

КЛЕЧАЛЬНИЙ ВЕЧІР

Я в цей тихий вечір клечання врубав,
Як ущербивсь південь, прохолода впала,
Ще й любистку (хату заквітчать!) нарвав, —
Здавна це ж матуся так мені казала.

Лепехи нарізав і трави вкосив,
Нагідки та м'яту виклав на віконце,
Змащену долівку квітами струсив —
Щиро молитвую заходів сонця!

А тепер спочити зляжу на росу...
Серце в прохолоді з радощів заб'ється, —
Повний келих щастя в серці ж я несучу —
В далеч ясносиню, де життя сміється!

ПОЕМА СВІТОВОГО ТВОРЕННЯ

Володимир. ПОВСТАНЬ ПЕРУНЕ. Ораторійна поема в дев'яти частинах. Друге видання в новій, авторській редакції. Орден, Лондон, 1967. 32 ст., з бібліографією авторових праць.

В різних часах мистці по-різному явили своє духове видіння такої величної картини, як творення всесвіту. Переважає звичайно біблійна тематика, хоча не бракує й численних спроб умістовлення — антично-клясичного, арійського, взагалі мітологічного типу, з одного боку, чи більше «пронауковленого», атомно-зумовленого розуміння світоформування, з другого. А втім, годиться тут підкреслити, що в усіх відомих мистецьких зображеннях події рідчій мовиться власне про твір уяви, віри, чи відповідно скерованого розумування, а в ніякому випадку про факсиміле з проєкцією безспірного, фактичного стану, бо це ж і неможливе.

Володимир у своїй поемі світотворення приймає за вихідну точку мистецького видіння національну праісторію. На її тлі виринає суцільність старо-вітчизняної теократичної будівлі і новітнього історіософічного продумання та продуховлення її, з такими корінними первнями національного світогляду, як Перун-переможець, Дажбог-сонце, Матір-Земля, Дніпро-Славути, князь-лицар, Юрій-ясен Бог, словом, уособлення національної тотожності. Наш світ — з'ясує поет — повністю ще не народився, він щобиш замайорів у передсвітанні національного самоусвідомлення і його сянні відблиски здавен уже нанизують дзвінки, світлі, характерні разки в докорінно-батьківщинну плетінку українського світосприймання із сузір'я владного войовника-переможця. Водночас «Повстань Перуне» — це не якийсь там собі виключно філософський есей чи інша віршовано-ідеологічна напрямна, аж ніяк ні. Насправді, твір цей продиханий творчим, оригінальним духом наскрізь самобутнього автора і пронизаний поетичними образами неабиякої величини і якості. Коли літературна критика з часу першого видання поеми в 1936 р. і дотепер не спромоглася на належну оцінку цієї надхненно-візійної панорами духового полету, то тим гірше для критики. У творі бо вміщається чимало того, що поєднуємо з доглибинно-мистецьким пережиттям і поетично-творчим проростом. Це все складається на пророче відтворення давноминулого суспільного запілля, розбудження, так мовити б, «провесни» у всенародньому житті, а надто, насичення духової наснаги народу світлим, будівними, геройськими збудниками. Впарі з тим — з ораторійної поеми б'є цілюще джерело неповторної вроди світанкового краєвиду, символічно згущуваного, оздоровного, зміцнювального, вічно оновлюваного подиху рідної стихії.

*«День хай буде день,
Радість і зелень...
Бій настане бій...
Весняний, сонцерадісний...»*

Піднеслою життєрадістю й леготом поетичного польету хвилює, вирує і відлунує оця, ні трохи не постаріла, поема в наші вилинялі, похмурі дні.

Р. К.

ЗВІТ З ТОГО БОКУ

ЛИХО З РОЗУМУ. Портрети двадцяти «злочинців». Збірник матеріалів. Уклав Вячеслав Чорновіл. Перша Українська Друкарня у Франції, Париж, 1967. 335 ст., ціна 6 дол., з портретами письменників і репродукціями картин Панаса Заливахи.

Книжці, що своїм викриттям поновлених останньо московсько-більшевицьких безправств супроти діячів української культури набула нещодавно світового розголосу, надав її автор питоменний для московської підневільної традиції наголовок. Він так і викликає мимовільні порівняння із п'єсою О. Гріб'єдова «Горе от ума», суспільною сатирою з ХІХ ст., що скерована проти лицемірства і тиранії московської державної системи деспотизму. На заголовку й загальному напрямку твору, звичайно, будь-які аналогії з попереднім кінчаються, «Лихо з розуму» — це очевидно стійкий своєю власною вартістю й невідомий документ часу. У тій збірній праці діячів нашої культури в Краю проходить провідною думкою тема гострого осуду утисків, зловживань і насильств супроти української суспільно-культурної дії, як і її носіїв, советсько-московськими можновладцями. Щоправда, укладач матеріалів, Вячеслав Чорновіл, із зрозумілих причин не міг здобути на те, щоб назвати речі по властивому їм імені, себто «радянське» законодавство, суспільний лад просто — беззаконням та національно-суспільним поневоленням, тому то й вибрав доступнішу за даних умовин стилізацію, обмежуючись до ствердження «постійного порушування радянського законодавства в щоденному житті».

«Лихо з розуму» треба основніше вивчити, щоб дати збірникові належну оцінку. В короткому відзиві на цю «білу книгу» належить перш усього відзначити велике моральне внесення в дійсний стан речей підсоветського підневільного комплексу, що вона собою являє. А надто, вдумливий голос гнобленої, проте, нескореної України, добувся з надр і застінків тюрми народів і проклав собі шлях назовні, зна-

ходячи форум і послух у вільному світі. Репресовані автори (Чорновіл, Караванський, обидва Горині, Геврич, Заливаха, Масютко, Кузнєцова та інших, разом два десятки) це вже не безхарактерні вислужники типу Тичини, Галана, Павличка, ані пристосуванці в стилі Бажана, Рильського, Драча. Зап'ятовані стандартним вироком, «засуджені в закритому судовому засіданні на роки табору суворого режиму за звинуваченням в антирадянській пропаганді та агітації», вони не то що не розкаюються в «злочині», а навпаки, служіння цілям свого народу вважають своєю повинністю. Це покоління не з полохливих, заблуканих, запобігливих ласки. Вони відважні, свідомі добровільно покладених на себе завдань, а в здійснюванні твердих обов'язків совдепських буднів вони послідовні, мужні й завзяті. І, над усі інші прикмети, вони — не голослові.

Деспотизм Петра I чи Сталіна і йому подібних, згідно з їхнім переконанням, «не спроможний скасувати волі до творчої праці мільйонів».

Добре вчинило Вид-цтво, уможлививши читачам по цей бік тюрми народів почути в «Лихові з розуму» сміливі голоси типових представників молодшого покоління української інтелігенції у Краю.

Р. К.

ПРИВІТ ВОЯКАМ

18-го травня 1968

До Українських Вояків
зібраних на 17их Зборах Об'єднання
бувших Вояків Українців
у Великій Британії
Друзі Вояки!

Радію, що зберігаєте традицію славного Українського Вояцтва та почуваете себе вояками.

Бажаю, щоб Ви усвідомили собі всю велич і хоробрість славного українського війська, яке сягає своїми життєвими і історичними коріннями до преславного Лицарства Олега, Ігоря, Святослава і Володимира, які прибивали свій щит на воротах Цареграду та встановили велику і могутню Державу України-Руси, владарну на всьому Сході Європи.

Вони вірили, що той, хто піддався ворогові, буде його рабом і навіть по смерті не увійде до Вічної Слави і Небес, де всі хоробрі лицарі перебувають.

Бажаю, щоб воскрес у Ваших душах дух оцього старинного лицарства, а тоді напевно знайдете вірний шлях для Вашої участі у відновленні і встановленні Нової України з духа лицарських чеснот

воїнів Святослава. Знайдете нове джерело духової сили і духового проводу на історичному шляху відновлення Величі і Слави України.

Здоровлю Вас старинним привітом:

Здорові будьте, Браття і Дружино!

Готові будьте до нових боїв за Славу України!

Володимир

український поет і письменник

Проф. Володимир Шаян

Керівник Секції Літератури і Орієнталістики

УВАН у Європі,

Голова Української Педагогічно-Освітньої

Комісії,

Директор Бібліотеки і Музею ім. Т. Шевченка

в Лондоні,

Голова Товариства Українських Вільних

Журналістів у Великій Британії,

Головний редактор журналу «Світання» у Торонто,

Бувший голова численних українських організацій

та співробітник численних часописів і журналів.

Петро СИДОРЕНКО

ОЛЕКСАНДЕР МУРАШКО

У червні місяці минуло 49 років, як окупант-Москва позбавила життя великому українському мистцеві, культурному діячеві і патріотів, Олександрові Мурашкові. Трагічна дата залишилась невідомою. Автор монографії про О. Мурашка А. Шпаков (Київ, 1959 р., тираж 3,800 прим.), приховуючи московський злочин, подає невинно-хитро, що О. Мурашко трагічно загинув на одній з глухих околиць Києва, недалеко від свого дому. Джерелом А. Шпакова покористувалась і так звана «Українська Радянська Енциклопедія», де Шпакова перефразувала по-своєму, за советським стандартом — загинув у Києві від рук бандитів.

Відома агентурна газета із Києва «Вісті з України» принесла вістку, що тепер на будинку, де жив О. Мурашко, почеплено гранітову дошку. Із приводу того відбувся, мовляв, «мітінг», на якому промовляли представники від спілки художників, директор Державного музею «та інші». На гранітній дошці з бронзовим барельєром мистця напис: «У цьому будинку жив і творив видатний український художник Олександр Олександрович Мурашко, 1875—1919».

У вищезгаданій газетці говориться, що «Радянські люди шанують пам'ять видатного українського художника Олександра Олександровича Мурашка, який вніс значний вклад у скарбницю нашої культури».

Хто ті «радянські люди», що сьогодні шанують пам'ять українського мистця, який вніс вклад у скарбницю їхньої культури?!

Чи дійсно це так? Тарас Шевченко писав усім наїзникам, — «дурить себе, чужих людей, та не дурить Бога».

Олександр Мурашко, як українець, вніс великий вклад у скарбницю культури українського народу, а не у скарбницю «радянських людей»! Советська влада відбрала йому життя. Протягом сорока років ім'я О. Мурашка ніде не згадувалось у Советському Союзі, а його картини не були показувані «радянським людям». Це пошана? Чи можна назвати пошаною пам'яті, як «радянські люди» забули день смерті тієї людини, яку згадали після сорока років? Адже те все діялось за панування їхньої влади. І лише задля того, щоб на меморіальній дошці не звертати уваги глядача на порожнє місце дати смерті О. Мурашка, советські начальники закреслили ще й дату народження, і місяць, подавши лише роки.

Олександр Мурашко народився 7 грудня 1875 року у Києві. Рід Мурашків плекав рідну культуру та великий патріотизм. Батько і дід О. Мурашка були мистцями іконографами. Дядько його, Микола Мурашко, був мистцем-педагогом, мистецьким критиком та великим громадським діячем. Незважаючи на свавілля царського режиму, у Києві 1875 р. Микола Мурашко заснував приватну мистецьку школу під назвою «Київська Малювальна Школа». Малювальна школа Миколи Мурашка дала Україні цілий ряд визначних мистців. Також і О. Мурашко основну мистецьку освіту здобув у школі свого дядька Миколи. Потім О. Мурашко студіював у Петербурзькій Академії Мистецтв, яку успішно закінчив 1900 року. За дипломну картину «Похорон кошового» О. Мурашко одержав стипендію подорожі закордон. Він виїхав на рік часу до Мюнхену, а потім три роки пробув у Парижі, де також студіював і багато малював. Він належав до багатьох мистецьких товариств, також і закордонних. Мюнхен, Дюссельдорф, Кельн, Берлін, Амстердам, Париж, Венеція, Рим — міста, де з успіхом відбувалися виставки картин Олександра Мурашка.

У часі визвольної війни за ініціативою О. Мурашка у Києві було створено Мистецьку Академію, де він був першим її ректором. За окупації Києва комуністською ордою Лаціса й Петерса, нечуваним терором було спаралізовано столицю України. Праця в Академії зупинилась. О. Мурашкові окупант накинув обов'язки завіду-

вача художнім відділом Всеукраїнського Видавничого Комітету при Центральному Виконавчому Комітеті. Виразніше кажучи, то була позиція завідувача відділом комуністичної пропаганди, де треба було проєктувати композиції плякатів і т. п. О. Мурашко, як мистець і безкомпромісовий патріот, не годився з накинутими йому обов'язками. Це доводило до конфліктів з окупантом.

О. Мурашка часто викликали до ЧК і навіть арештували його, ніби за неплатення податків за хату. З арешту О. Мурашка швидко звільнено, нібито на підставі документів, що він був завідувачем відділу пропаганди, однаке вирок був уже вирішений і незабаром виконаний.

Близький приятель О. Мурашка Г. Лукомський (дослідувач старої архітектури) у своїх спогадах «Вінок на могилу п'ятьом діячам мистецтва» оповідає, що О. Мурашка він бачив яких 6-7 годин до його трагічної смерті.

«Добре пригадую, — пише Г. Лукомський, — як ми попрощалися о год 5.30 по полудні. Спека. О. Мурашко був чомусь розхвилюваний. Він кудись дуже поспішав. Ледве попрощавшись, О. Мурашко вийшов і швидко спускався по східцях великого будинку на Фундукліївській 32. Його силует, як тепер бачу, в сірім костюмі, симпатичний профіль мигнув чітким рисунком на тлі сонячної вулиці».

Далі оповідає Г. Лукомський, що О. Мурашко з дружиною, о першій годині ночі повертався з гостини додому на Лук'янівку. О. Мурашко мав урядову перепустку і міг ходити по Києві в усяку пору ночі. Він ішов з дружиною попідруки, коли до них підійшло троє чекістів, які заявили, що О. Мурашко є арештований, він може піддати дружині все, що має цінного, бо його відразу ведуть на суд. Відчувши щось недобре, О. Мурашко просив, щоб дружина ішла з ним, та її силою змусили йти додому. Ледве вона дійшла до ганочки хати, як побачила, що її дружина кинувсь тікати. З напрямку дороги О. Мурашко збагнув, що його ведуть не на Липки у ЧК, а просто в поле, на розстріл. Передбачаючи, що чекісти не орієнтуються в місцевості, О. Мурашко вирішив добігти до рівчака, вимитого дощами попід огорожею великого саду, де легко можна було заховатися у його суцільній темноті. Там і сталось нещастя. О. Мурашко застряг у рівчакові, зачепившись одягом за огорожу. Надбігли чекісти і пострілом у голову забрали життя в українського мистця світової слави.

На ганкові сусіди знайшли знепритомнілу дружину мистця.

Надходить п'ятдесята річниця смерті Олександра Мурашка. Якщо «радянські люди» дійсно шанують пам'ять великого сина укра-

їнського народу, то хай знайдуть і впорядкують його могилу і хай поставлять меморіальну дошку із датою смерті на тому місці, де бандити-чекісти відібрали життя великому мистцеві, Олександрові Мурашкові.

Світлої Пам'яті

РОМАН ПАЧОВСЬКИЙ

відійшов у Вічність

Із Нью-Йорку наспіла через пресу сумна вістка про передчасну смерть визначного українського мистця-малюва Романа Пачовського, сина великого українського поета й мислителя Василя Пачовського.

Покійний народився 11-го листопаду 1911 р. в Раві Руській. Його матір'ю була Неоніла з Горницьких. Молодість провів у Чехословаччині, де після першої світової війни його батько був гімназійним учителем. Далі ділив він нещасну долю родини Пачовських у часі їх переселення до Західної України. Пізніші дані про його життя мало відомі. Після другої світової війни переселився до ЗСА.

Покійний був визначним українським мистцем-малювом. Багато його творів присвячених українській історичній тематичі. В Нью-Йорку розвинув надзвичайну активність в діяльності організації і діяльності Об'єднання Мистців-Українців Америки, де був постійним членом Управл. Жертвою аж до самозаперечення працює над влаштуванням численних мистецьких вистав у Нью-Йорку.

Найбільшою заслугою Світлої Пам'яті Покійного для української культури й духовності залишиться його праця над збереженням спадщини свого батька. Кільканадцять років запопадливої праці присвятив він відчитанню й передруку на машинці понад 25 недрукованих творів Василя Пачовського, за недбучи своє особисте життя та працю на хліб насущний.

Завершенням цих його героїчних зусиль було те, що завдяки його самовідреченій праці й ініціативі відбулися майже по всіх теренах розселення нашої еміграції відмічення й доповіді з нагоди 25-ліття смерті його батька. Найуспішніше були проведені ці пропам'ятні дні у Нью-Йорку. Там були влаштовані доповіді, вечори та виставка творів, пам'яток і численних експонатів, дбайливо та з пієтизмом збережених вірним сином.

Передруковану збірку праць Василя Пачовського переслав він на збереження українським музеям та науковим установам, між ними Бібліотеці й Музеєві ім. Т. Шевченка в Лондоні. Заходами УВАН в Англії відбулася тут доповідь про життя і творчість Василя Пачовського, як теж вистава його манускриптів. Таким чином зберіг він для майбутніх поколінь цінний скарб вкладу Василя Пачовського в історіософію та ідеологію Української Держави.

В останньому часі, як зрештою і ціле життя, жив він у скрайніх не-
статках. Попав у важку недугу і помер у шпиталі дня 6-го лютого 1968 р.

Управа Бібліотеки і Музею ім. Т. Шевченка схилив низько в пошані го-
лову перед його героїчним самовідреченням на жертовнику української ду-
ховости й культури.

Вічна Йому Пам'ять!

Управа Бібліотеки і Музею
ім. Т. Шевченка в Лондоні

ПОВІДОМЛЕННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ

Після появи першого числа "Сві-
тання" ми отримали багато листів з
побажаннями з нагоди появи такого
журналу, а з ними й передплати.

Щире спасибі.

К. Пивоварчук допомагає видав-
ництву у поширенні "Світання" на

терені Монреалю. Сердечне спаси-
бі шановна добродійко!

Миرون Франко — внук І. Фран-
ка — передплатив журнал на п'ять
років. Сердечне спасибі! Хто чер-
говий?

На пресфойд "Світання" склали пожертви:

Н. Н.	\$20.00	С. Мединський	2.00
П. Дорош	18.00	Ст. Тикайло	2.00
О. СВУ (Торонто)	6.00	Дм. Коцан	2.00
А. Процик	5.00	П. Кокот	2.00
П. Ляновський	5.00	П. Процик	1.50
Д-р М. Ковальський	3.00	М. Голинський	1.00
П. Пономаренко	2.00	Ів. Лучко	1.00
М. Лабай	2.00	В. Орещкий	1.00
Ів. Курій	2.00	Мих. Сірко	1.00
С. Бакай	2.00	В. Іваськів	1.00
О. Яворівська	2.00	Левко Білик	1.00
В. Кінат	2.00	П. Калічинський	1.00
А. Сосна	2.00	Микола Попик	1.00
Д. Винничук	2.00	Д. Бабій	1.00
Андрій Кадикало	2.00	Т. Турецкий	1.00
М. Петраш	2.00	І. Гудчук	1.00
Іван Манько	2.00	Н. Мандзюк	1.00
Мих. Сеник	2.00	М. Бартків	1.00
Володимир Поясок	2.00	А. Слук	1.00
М. Лучко	2.00	І. Чаус	1.00
В. Васік	2.00	Усім жертводавцям сердечне спа- сибі за допомогу!	
Є. Куць	2.00		
П. Бабенко	2.00	Ред. і адміністрація	

ЗМІСТ

Володимир — Історикам	1
Василь Пачовський — З блакитної книги	2
Володимир Шаян — Творчість Олега Ольжича	8
Ігор Качуровський — Бездарний фільм... ..	15
Р. Володимир — Рік 1941	16
П. Савчук — Сонет	19
Левко Ромен — Славень	20
Петро Роечко — Україна нового лицарства	20
Р. Володимир — Баляда про незнамого вояка Орися	24
Мих. Лавренко — Клечальний вечір	24
Р. К. — Поема світового творення	25
Р.К. — Звіт з того боку	26
Володимир — Привіт воякам	27
Петро Сидоренко — Олександр Мурашко	28
Світлої пам'яті Романа Пачовського	31
Повідомлення адміністрації	32

Ціна: 50 центів.